

tiar gros e menut», «homes de Vilafranca --- pusquen aver pexement a lurs *bestiars* e fer cortals», f° 5v, 7r, 5v. — ⁶ Estrany àdhuc als trobadors i a l'ocità ant., el registra PDPF però no PSW, Appel ni Brunel. Tant rar hi ha de ser que Lewent (*Rom.* LXXIV, 230) l'ignora del tot i creu que en Cerverí significa 'bèstia, animal individual', desmentit pel context. El que hi ha en ocità antic és algun exemple de *bestial* = fr. *bétail* (doc. roergat del S. XII, en el gloss. de Brunel) i de *bestiam* = it. *bestiame* (PSW). — ⁷ Quatre vegades en la pastorella, *Entre Lèrida e Belvís*, vv. 12, 33, 35, 41. — ⁸ Molt viu a les valls mixtes de l'alta Ribagorça. A Benasc «refirint-se exclusivament al ganado caballar y mular: *el bestia ye al Saldiet*», Ferraz, 30-31; però al peu del Turbó, a Cercuran, parlaven del *bestyá de llana i de pelo* (= cabrum). Almenys antigament s'estenia més a l'Oest, car Fernández de Heredia, l'emprava, a la fi del S. XIV (*RHi* LVII, 450); en els docs. inèdits de l'ajuntament de Plan, vall de Gistau, un doc. de 1578 porta com a explicació mútua la forma catalana i castellana «con sus ganados gruesos y menudos --- dichos *visiarios* ---». A Navarra usaven amb aquest sentit *bestiario* a mitjan S. XIII, assenyalat per Tilander en els Furs de la Novenera. Es troba també en el gascò pirinenc, almenys a la Vall d'Aran (*bestyá*). — ⁹ Reixac, *Questa*, 116.15; «un matadero per matar lo *bestiar*», doc. mall. de 1628, *BSAL* VIII, 449a; eiv., Pz. Cabrero. — ¹⁰ Val a dir que avui se sent *ganao* en tot el Regne, i fins a la gent de llengua més genuïna i muntanyenca. ¿Supervivència mossàrab que ha rebrotat? (és sabut que el mot és tan antic i tan general en gallec [*gando*] i portuguès [*gado*], ja des del S. XIII, com en castellà). Potser, però potser més aviat hem de creure en un mot importat des d'Aragó en el llenguatge parlat, ja des de l'Edat Mitjana, gràcies a la vida pastoral enormement densa en el Baix Aragó i en les comarques xurres. És sabut que avui el predomini aclaparador de l'economia pastoral sobre l'agrícola i industrial, coincideix exactament amb la frontera lingüística des d'Aiguaviva fins a Crevillent (excepció única: Villena). Els toueros i la gent dels realencs d'Alzira, Alginet, Carlet, etc. fan de pastors a tota la Ribera, etc. — ¹¹ Observem, per acabar, l'ús en plural, avui més propi d'altres llengües romàniques, però conegut localment entre nosaltres i no recent: així en doc. rossellonès de 1597 (*RLR* LX, 59), i ja l'hem vist en un doc. del cartoral de Vilafranca de C., c. 1300. Però no és estrany a terres del Migjorn: «*bestiaria* grossa et minuta», a. 1407 en el Llibre dels Privilegis d'Ulldecona, i en català en el títol, que deu ser del S. XVI, los *bestiàs*, p. 87. Avui ho diuen així a Tortosa (Vergés i Paulí, *Es-purnes de la Llar*, v, 93) i ja trobo «dels lurs *bestiars*» en un doc. de 1401.

Bestornar, V. tornar *Bestorre*, V. torre *Bestraur*, -eure, *bestreta*, V. treure *Bestriu*, V. bèstia

BESUGO o BESUC, per la forma més corrent del mot i perquè allí és més antic, el català sembla haver pres aquest mot de la llengua castellana; allí *besugo* és d'origen incert, potser d'un compost del ll. OCULUS 'ull', com el cast. dial. *bisojo* 'guerxo', a causa dels ulls prominents i com abombats del besuc; però com que en castellà aquesta derivació xoca amb dificultats fonètiques és probable que allí també sigui de procedència forastera, potser de la forma oc. *besu(c)* o *besugue* 'guerxo'. □ 1.ª doc.: 1313.

Llista de peixos (marins) en un doc. de Balaguer, 1313: «mòleres, jerles, *besuch*, bísols, boga, sorell, bonítol e aguylles»; en una de mallorquina de 1518: «xucles, bogues, *basuchs*, asperralls i bogaravell» (*AlcM*). Avui, segons Plaja, aquest nom del *Pagellus acarne* s'usa a tota la costa empordanesa: Sant Feliu, Palamós, Calella de P., l'Escala i Cadaqués; a Tossa calet («Proa» de Palamós, vi-1960, 8); però és igualment usual en el Maresme, a Barcelona, i en general a la costa continental fins a València (*El Archivo* II, 183); fora d'ací, tots donen la forma purista *besuc*, que potser és realment la usada a les Balears (ja *basuch* en el *DFgra.*, cap forma en el *Damen.*), però en el Continent el que sento pertot és *bòzúgu* (a Sant Feliu de G., *bòzúbul*, *BDC* XI, 38). El castellà *besugo* es documenta des de c. 1330, en l'Arxipreste d'Hiita; en els gloss. aragonesos publicats per A. Castro, de c. 1400 hi ha *besugo* traduint un b. ll. *bisugium*, en un, i *vesurgium* en un altre; dels Ss. xv, xvi i posteriors en cito més en el *DCEC* I, 452-3.

D'altra banda trobem *besugo* gall. i port.;¹ àrab marroq. *beǧúq* (Lerch.), però Simonet cita marroquí *beǧúq*, algerià *beǧúq*, maltès *bazugo*; basic biscaí i guipuscoà *bixigu*, *bisigu*.² En fi, prov. i nicenc *besugo* (fem.),³ genov. *bezugo* (amb z = s sonora). Quines d'aquestes formes són antigues i quines importades és difícil de decidir; en canvi podem estar segurs que l'it. *besugo*, *besciugo*, *bessuco* és pres del castellà, puix que figura només en traduccions fetes en el S. XVI sobre originals d'aquesta procedència (Zaccaria); i el campid. *basucu*, per la seva a, ha de venir del català.

De les etimologies proposades només la suggerida per Fr. de B. Moll (*RFE* xxvi, 501-2) em sembla, mal sigui amb dificultats, sostenible. Es fixa el nostre savi lexicòleg, en el detall que sempre ha cridat més l'atenció en el besugo, això és els seus ulls botits, prominents, que fan l'efecte d'una visió anormal; veg. el besuc gravat en *AlcM*, i recordem que a París li diuen *gros-yeux*,⁴ en italià *occhiale* o *occhialone*, i el gallec *ollo-mol* (per més que aquest no sigui un besuc ordinari sinó, segons Sarmiento, més petit i no tan saborós); recordem també que en el *Quixot*, a la *Picara Justina* i en l'ús castellà actual es qualifiquen de *ojos de besugo* els humans «cuando están medio vueltos». És, doncs, realment natural relacionar amb l'oc. *besu* o *besugue* (fem. *besugo*), gc. *bichuc* 'guerxo', campid. *bisògu*, que per la seva banda s'enllacen amb l'alt-italià *bisoencc* i cast. dial. *bisojo* id., que es consideren provinents de BIS-OCULUS (per al qual, veg. *DCEC*,